

PARTER

Klagande

Hättorps gård AB
Hättorp
590 34 Tjällmo

Motpart

Länsstyrelsen i Östergötlands län
581 86 Linköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Östergötlands beslut den 10 oktober 2018 i ärende nr 551-13255-16, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken för djurhållning på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Östergötland (MPD) beviljade den 10 oktober 2018 Hättorps Gård AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken för uppfödning av slaktkycklingar på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun. Tillståndet medger djurhållning med högst 375 000 platser för slaktkycklingar. MPD godkände även verksamhetens miljökonsekvensbeskrivning.

Bolaget har nu överklagat MPD:s beslut avseende villkor 3, 5 samt 6 till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Bolaget yrkar att beslutets villkor ska ändras på följande sätt.

Villkor 3

Nuvarande lydelse av villkor 3:

För att begränsa avgången av ammoniak ska lagring av gödsel ske på tät platta med sidoskydd och under tak eller annan likvärdig tät täckning, som förhindrar uppfuktning och minskar vindpåverkan. På lagringsplatser som idag inte är försedda med tak ska lagring ske under tät täckning senast från och med två år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Villkor 3 ska i första hand utgå eller omformuleras så att gödsellagret ges utformning av en s.k. betongsilo. I andra hand ska villkor 3 få statusen av ett ”utredningsvillkor”, med en förlängd tidsfrist om fem år.

Villkor 5

Nuvarande lydelse av villkor 5:

Spridning av gödselmedel inklusive spol- och tvättvatten samt aska ska grundas på markkartering och anpassas till grödans behov för växtsäsongen. Markkartering av

spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnäringsbalans avseende kväve och fosfor ska upprättas för verksamheten minst vart tredje år.

Villkor 5 ska ges följande lydelse:

Spridning av gödselmedel ska grundas på markkartering och anpassas till grödans behov för växtsäsongen. Markkartering av spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnäringsbalans avseende kväve och fosfor ska upprättas för verksamheten minst vart tredje år.

Villkor 6

Nuvarande lydelse av villkor 6:

En gödslingsplan ska upprättas årligen för spridning av gödselmedel. Den utförda spridningen av gödselmedel inklusive spol- och tvättvatten samt aska ska dokumenteras avseende uppgifter om datum, skifte, typ av gödselmedel, tillförd mängd och gröda.

Villkor 6 ska ges följande lydelse:

En gödslingsplan ska upprättas årligen för spridning av gödselmedel. Den utförda spridningen av gödselmedel ska dokumenteras avseende uppgifter om datum, skifte, typ av gödselmedel, tillförd mängd och gröda.

Bolaget anför bl.a. följande.

Motivering till ändring av villkor 3

I Jordbruksverkets föreskrifter finns sedan länge ett allmänt krav om att gödsel ska lagras på tät platta. Det är onödigt med en dubbelreglering och kravet om lagring på tät platta kan därför utelämnas från villkorsskrivningen (se SJVFS 2015:21).

Vad gäller kravet på täckning så bygger villkoret på en bristfällig analys av de få vetenskapliga studier som finns kring ammoniakavgång från olika gödselslag under

lagringstiden. Villkoret bygger istället på en allmänt utbredd, men alltför schablonartad, föreställning om att tak över gödselplattor generellt skulle minska ammoniakavgången från gödsellagring, oavsett djurslag och övriga förhållanden. Tvärtom så finns det vetenskapligt stöd för att nederbörd på en hög med gödsel från slaktkyckling kan göra att ammoniakavgången blir lägre, jämfört med om gödseln lagrats nederbördsskyddad under tak (se artikeln "Integrated management practices to minimize losses and maximize the crop nitrogen value of boiler litter" E. Sagooa, m.fl., Biosystems Engineering 97 [2007]).

Det är i praktiken många olika parametrar som påverkar i vilken omfattning som ammoniak kan förväntas avgå från lagrad gödsel. Avgången av ammoniak varierar både med lufttemperaturen och gödselns temperatur och vattenhalt och lägre temperatur ger lägre ammoniakavgång. Det är värt att notera att det under svenska förhållanden är låga temperaturer ute under en stor del av året. Slutsatsen gällande nyttan med att förhindra uppfuktning av gödselns ytskikt är tveksam. Vad gäller de tekniska möjligheterna att kapsla in gödseln i någon form av tät täckning istället för att bygga ett tak så finns det betydande praktiska hinder. Det fungerar inte för bolaget i praktiken att täcka in gödselhögen med någon alternativ typ av "tät täckning" eftersom det tillförs ny gödsel varje månad. Vidare så kan en sådan lösning vid en första anblick verka billig men tiden blir den kostsam eftersom det skulle innebära kostnader för extra arbetsmoment och täckningsmaterial varje månad.

Det kan konstateras att om kravet på täckning av gödseln kvarstår så är tak den enda lösningen som på sikt kan fungera i praktiken. Bolaget ställer sig tveksamt till nyttan med detta med tanke på att de då missar skorpbildningen på gödseln och på att den lagrade gödseln staplas fem meter högt. Gödselhögen får därmed en förhållandevis liten yta som kan avge ammoniak i relation till den volym gödsel som lagras på plattan. Att anlägga ett tak över gödselplattorna skulle bli en dyr åtgärd i relation till den högst tveksamma nyttan. Enligt muntlig kontakt med två olika byggföretag kan kostnaden för att bygga tak över plattorna beräknas till cirka 1 000 kr/m². Totalt beräknas takytan komma att omfatta cirka 1 000 m², vilket ger

en kostnad på cirka 1 000 000 kr. Detta samtidigt som livslängden kan beräknas till cirka 20 år. Kostnaden ska ställas i relation till att det inte går att ge någon säker prognos för i vilken mån avgången av ammoniak minskas jämfört med lagring på tät platta utan tak.

Med anledning av ovanstående ställer sig bolaget mycket tveksamt till att kravet på tak är en riktig prioritering av resurser, både utifrån företagsekonomisk och samhällsekonomisk synvinkel. Det kan inte vara rätt att mycket kostsamma villkor ställs, med krav på åtgärder vars nytta inte är verifierad och än mindre kvantifierad.

Motivering till ändring av villkor 5

Spol- och tvättvatten innehåller inte växtnäring i sådan mängd att det är relevant att nämna i samband med kravet på anpassad gödsling. Samma sak gäller för askan. Eftersom det inte finns någon relevant miljöskyddsaspekt kopplad till att nämna spol- och tvättvatten samt aska i samband med villkoret om anpassad gödsling bör den delen av villkoret ges den yrkade lydelsen.

Motivering till ändring av villkor 6

Villkorets utformning är märklig av flera skäl. Till att börja med så utgår MPD från en felaktig föreställning om att det finns ett miljömässigt behov av att anpassa spridningen av spol- och tvättvatten samt aska till grödans behov. Detta saknar helt relevans sett ur ett praktiskt växtodlingsperspektiv. Den mängd växtnäring som ingår i tvättvattnet respektive askan är obetydlig i relation till de mängder av olika näringsämnen som grödorna kräver. Att tvättvattnet inte är lämpligt att släppa direkt ut i ett vattendrag på grund av sitt innehåll av växtnäring är en helt annan sak, men den aspekten betyder alltså inte att tvättvattnet har en sådan potential som gödselmedel i praktisk växtodling att det är meningsfullt att räkna på. Därmed är det inte heller intressant att journalföra spridningen.

Vad gäller askans spridning på åkermarken går det i praktiken till så att askan sprids i samband med spridning av gödsel, enligt principen "några skopor gödsel plus en skopa aska" i gödselspridaren. På så sätt kommer askan att under årens lopp

fördelas ut över spridningsarealen vid Hättorps gård. Det är inte meningsfullt, varken från ett miljöskydds- eller växtodlingsperspektiv, att journalföra exakt vilket skifte som får aska under ett enskilt år.

Länsstyrelsen i Östergötland motsätter sig bifall till överklagandet och anför bl.a. följande.

Villkor 3

Länsstyrelsen delar klagandens uppfattning att det är ett allmänt krav att gödsel ska lagras på tät platta. Uppgiften kan dock fylla en funktion i villkoret då det i sin nuvarande utformning ger en samlad redogörelse för vilka krav som ställs på gödsellagrens utformning.

Gödsel från fjäderfän har ett högt kväveinnehåll och är mer koncentrerad än gödsel från exempelvis mjölkkor eller slaktsvin. Kvävet i fjäderfågödsel kan lätt omvandlas vilket lätt kan leda till omfattande kväveförluster genom ammoniakavgång till luften från bland annat gödsellager. Jordbruksverket lyfter fram två aspekter som är viktiga för att effektivt minska ammoniakavgången från gödsellager. Det handlar dels om att torr fastgödsel ska hindras från att fuktas upp under lagringstiden, dels att gödseln ska lagras så att vindpåverkan blir så liten som möjligt. Klaganden framför att det i praktiken är många olika parametrar som påverkar i vilken omfattning ammoniak avgår från gödseln. Länsstyrelsen delar den uppfattningen, och anser att det just därför är viktigt att åtgärda så många som möjligt av de parametrar som går att åtgärda för att begränsa ammoniakavgången.

Den aktuella verksamheten utgör en industriutsläppsverksamhet och omfattas av BAT-slutsatser för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris. Utöver BAT-slutsatserna gäller även de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och kraven om att vid yrkesmässig verksamhet använda bästa möjliga teknik. I BAT 14 framförs att bästa tillgängliga teknik för att minska ammoniakutsläpp till luft från fastgödsellager är att minska förhållandet mellan fastgödselstackens avgivande yta och dess volym, täcka fastgödselstackar eller att lagra torkad fastgödsel i en lada.

Länsstyrelsen bedömer att det genom att lagra gödseln under tak eller någon annan form av tät täckning, samt att minska risken för vindpåverkan genom att förse gödsellagren med någon form av sidoskydd, går att begränsa ammoniakavgången i större utsträckning än om gödseln lagras på en tät platta utan täckning. Denna lösning torde därmed anses utgöra bästa möjliga teknik. Klaganden framför att villkor 3 i det överklagade tillståndsbeslutet bygger på en bristfällig analys av de få vetenskapliga studier som finns kring ammoniakavgång. Länsstyrelsen anser i motsats till vad klaganden angivit att de slutsatser som dras i bedömningen för det aktuella villkoret ligger väl i linje med vad som framförs i BREF-dokumentet för intensiv uppfödning av fjäderfä och gris (Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Intensive Rearing of Poultry or Pigs). Länsstyrelsen kan inte se att den studie som klaganden hänvisar till har fått något genomslag genom ändrade rekommendationer eller utslag i praxis.

Länsstyrelsen anser att det i samband med att verksamheten expanderar och nya lagringsplatser för gödsel behöver byggas bör vara en utgångspunkt att iordningställa gödsellager som långsiktigt säkerställer en lämplig lagring av gödseln och som utgår från vad som idag kan anses utgöra bäst tillgängliga teknik, bland annat när det gäller att begränsa ammoniakavgången. Länsstyrelsen anser att de åtgärder som föreskrivs i villkor 3 i det överklagade beslutet är rimliga att kräva av en verksamhet av den omfattning som här är aktuell.

Villkor 5 och 6

Länsstyrelsen anser att det spol- och tvättvatten samt den aska som uppstår inom verksamheten utgör ett avfall och att spridningen på åkermark därmed bör anses vara ett återvinningsförfarande. För att kunna betraktas på detta sätt måste spridningen (hanteringen) enligt bilaga 2 i avfallsförordningen (2011:927) bedömas uppfylla kraven för R 10 ”Markspridning med positiva effekter på jordbruk eller ekologin”. För att kunna hävda att spridningen ger positiva effekter på ekologin är det, enligt länsstyrelsen, en förutsättning att ha kännedom om vad avfallet innehåller och göra en rimlig bedömning av vilket behov som finns i

jordbruksmarken av de aktuella ämnena. Särskilt viktigt är detta när det gäller askan.

Av ansökningshandlingarna framgår att pannorna på gården eldas med både ved och halm. Askan från pannorna sprids på åkermark. Jordbruksverket har tagit fram vägledning kring detta som sammanfattats i ett faktablad med titeln Användning av aska som gödselmedel på åkermark. Av vägledningen framgår att aska kan vara ett bra alternativ för att tillföra framförallt fosfor och kalium till åkermarken. Askans ursprung har dock stor betydelse för vilken näring den innehåller och på vilken mark den är lämplig att sprida. Jordbruksverket rekommenderar att givan anpassas efter näringsinnehåll och grödans behov och att inte förrådsgödsla med fosfor. Det är även viktigt att kontrollera tillförseln av tungmetaller.

Aska från skogsbränslen bedöms inte vara lika lämplig att sprida på jordbruksmark som aska från halm, då den ofta innehåller höga halter av tungmetaller i förhållande till näringsinnehållet. Om analyser av askan visar att innehållet av tungmetaller är stort anser länsstyrelsen att askan bör tas omhand på annat sätt än genom spridning på åkermark.

Mot bakgrund av att hanteringen får anses utgöra ett återvinningsförfarande, med de krav på positiva effekter på jordbruket och ekologin som nämns ovan, samt utifrån Jordbruksverkets rekommendationer, anser länsstyrelsen att det är rimligt att anpassa spridningen av såväl tvätt- och spolvatten som aska utifrån de krav som föreskrivs i villkor 5 och 6 i det överklagade beslutet.

Sammanfattningsvis delar länsstyrelsen de bedömningar MPD gör i det överklagade beslutet.

Bolaget har yttrat sig och anför bl.a. följande.

Villkor 3

I överklagandet hänvisas till att kunskapen kring ammoniakavgång från kycklinggödsel har utvecklats över tid och att detta behöver leda till en beredskap för att ompröva vissa saker som hittills setts som etablerad kunskap. Det finns ett behov av en översyn kring frågan om vilka åtgärder mot ammoniakavgång som är kostnadseffektiva och relevanta att vidta i samband med lagring av kycklinggödsel.

I villkor 3 föreskrivs att gödsellagret, i syfte att förhindra uppfuktning och minska vindpåverkan, ska vara utformat enligt följande:

- a) På tät platta med sidoskydd
- b) Under tak eller annan likvärdig tät täckning

Bolaget har inget att invända mot grundtanken om att det är rätt att förhindra uppfuktning av kycklinggödsel – med undantag för att det är bra med en uppfuktning av ytskiktet på denna typ av gödsel. Det är också en bra åtgärd att minska vindpåverkan. Villkoret i sin nuvarande utformning visar på en bristfällig förståelse för de mekanismer som påverkar omfattningen av ammoniakavgång från lagring av kycklinggödsel. Man kan inte likställa funktionen av ett tak över gödsellagret (ett regnskydd) med en tät täckning (komplett inkapsling) av en gödselhög. Båda funktionerna dvs. att undvika uppfuktning och minska vindpåverkan kan på ett bättre sätt tillgodoses genom att bygga lagret enligt den modell som BAT 14 kallar för betongsilo.

I motiveringen till det aktuella och otydliga villkoret skriver MPD att man bedömer villkoret med krav på ”tak eller annan likvärdig tät täckning” som skäligt. Dock utgår den bedömningen inte från någon tydligt redovisad relation mellan kostnad och nytta. Skäligheten motiveras enbart utifrån en schablonartad bild som dessvärre inte speglar komplexiteten i sakfrågan.

Bolaget ställer sig frågande till hur en skälighetsbedömning kan göras utan att man jämför kostnaden för åtgärden med nyttan i tydliga kvantitativa termer. Den skälighetsavvägning som myndigheten hänvisar till står på en svag grund då den utgår från generella påståenden men inte belyser frågan ur ett kvantitativt perspektiv. För att en avvägning ska kunna göras måste kostnaden per kilo ammoniak som sparas vara definierad och detta är inte gjort. Frågan om kostnadseffektivitet kan inte lämnas utanför diskussionen om skälighet. Kostanden för att bygga tak över gödsellagren beräknas till cirka 1 000 000 kr. Enligt kalkylen för alternativa metoder så landar kostnaden för alternativa täckningsmetoder på belopp i samma storleksordning eftersom sådana lösningar innebär betydande arbetsinsatser vid varje utgödslingstillfälle. Detta är en betydande kostnad som länsstyrelsen inte alls berör i sitt yttrande. Vid bedömning av den nytta som tak respektive täckning skulle kunna bidra med så är följande värt att begrundas.

Det finns en vetenskaplig studie från England som tydligt visar att förekomsten av ett tak över broilergödsel har lett till ökade utsläpp av ammoniak jämfört med om den lagrade gödseln utsatts för nederbörd. Detta förklaras av att nederbörden som faller på gödselhögen leder till att det bildas en naturlig skorpa på gödseln. Skorpan motverkar ammoniakavgång. Det är angeläget att göra en fördjupad analys av detta resultat innan man fortsätter att skriva villkor utifrån schablonbilden av att tak generellt är bra för att minska ammoniakavgången. Den studie som hänvisas till utgör dessutom ett viktigt underlag i BREF-dokumentet och är citerat sex gånger i kapitel 4. Det är därför anmärkningsvärt att länsstyrelsen inte anser denna studie är ett relevant underlag i samband med tillståndsprocessen.

Av BREF-dokumentet framgår att nyttan med tak i hög grad kopplas till att man slipper avrinning (run-off) från gödsellagringen. Däremot beskrivs inte i BREF-dokumentet att tak (som inte ska inte förväxlas med tät täckning) har någon funktion för att minska ammoniakavgång från broilergödsel. Bolaget delar uppfattning med BREF-dokumentet om att det är bra att bevara kycklinggödseln

torr under lagringstiden, men detta kan man alltså ordna på fler sätt än genom att bygga ett tak över gödsellagret / täcka gödseln.

I fråga om tät täckning så står följande att läsa i BREF-dokumentet. Where frequent additions to the heap are performed, for instance at farms with a weekly manure removal by belts, and the sheeting has to be removed and replaced, the evidence suggests that there is no significant reduction of ammonia emissions compared to a conventional manure heap without a cover.

En grundförutsättning för att täckningen ska ge god effekt mot ammoniakförluster är ju att täckningen sluter helt tätt, och att den får sitta kvar under hela lagringstiden, bolaget måste dock lyfta bort täckningen var sjätte vecka. När BREF-dokumentet beskriver nyttan med tät täckning av gödselhögar (och skriver att det är lätt att göra) så görs detta i kontexten av att det handlar om långtidslagring av gödsel i mindre högar på fält, inför fältspridning ”nästa odlingsäsong”. Det handlar inte om att täcka gödsel som lagras till hög höjd i en betongsilo.

Av villkor 3 framgår att nyttan med tak eller täckning anses ligga i att gödselns ytskikt inte fuktas upp av nederbörd. Det är en felaktig bild av hur det fungerar i verkligheten. I syfte att minska ammoniakavgången från den lagrade gödseln är det bättre att nederbörd får fukta upp ytlagret på gödseln så att det bildas en naturlig skorpa än att man förhindrar skorpbildningen genom att ha ett tak. Skorpan utgör sedan ett skydd mot ammoniakavgång från den lagrade gödseln. Samtidigt ska lagret vara konstruerat så att inte regnvatten i onödan tränger in i gödselhögen och fuktar upp den underifrån. Därför anser bolaget att det nya gödsellagret ska utformas enligt följande. I BREF-dokumentet beskrivs under punkt 4.11.1.4. hur man kan utforma en betongsilo för lagring av fastgödsel. Det är så bolaget önskar utforma sitt nya gödsellager. Då bygger man en bottenplatta med tre sidoväggar i betong. Bottenplattan byggs med en svag lutning så att regnvatten rinner av från lagret och samlas upp i en tät brunn vid sidan av plattan. På så sätt säkerställs att gödselhögen inte fuktas upp underifrån av stående regnvatten, vilket ger samma nytta för att bevara gödseln torr som om den lagrats under tak. Samtidigt får erhålls

nytta av att regnet som faller på gödselhögen skapar en ytskorpa, vilken motverkar ammoniakavgång. Att lägga till täckning ovanpå ett sådant lager, och lyfta detta av och på var sjätte vecka låter sig inte göras av praktiska skäl och det är heller inte motiverat ur ammoniaksynpunkt.

Detta är en definierad metod som återfinns i BAT 14. Genom att bygga lagret på detta sätt kan gödseln lagras till hög höjd (upp till fem meters höjd) och därmed blir relationen mellan lagrad volym och avgivande yta mycket bra. BAT 14 enligt alternativ a uppfylls därmed.

Det finns inte något krav på täckning av gödsel i de nya BAT-slutsatserna. I BAT-slutsatserna för intensiv uppfödning av fjäderfä och gris, handlar slutsats nummer 14 om olika tänkbara åtgärder mot ammoniakavgång från fastgödsellager.

Observera då att fastgödsellager i denna kontext även omfattar långtidslagring av gödsel i stuka i fält, något som inte är aktuellt i vårt fall. Enligt denna BAT-slutsats 14, så ska man göra en eller flera av följande åtgärder för att motverka ammoniakavgång från lagring:

- a) Minska förhållandet mellan gödselstackens avgivande yta och volym.
- b) Täckta fastgödselstackar.
- c) Lagra torkad fastgödsel i en lada.

Denna BAT-slutsats uppfyller Hättorps Gård redan idag genom att gödsellagret har tre väggar och att gödseln lagras till hög höjd, vilket ger en liten avgivande yta i förhållande till lagrad volym. Det aktuella villkorets krav på att tak/tät täckning av det befintliga lagret också kan därför ifrågasättas.

I samband med tillståndsprövningar sker ibland en sammanblandning av BAT 14 och BAT 15. En sådan sammanblandning ligger nära tillhands även i detta ärende. Det är tydligt i rubriksättningen att BAT 14 reglerar ammoniakutsläpp medan BAT 15 reglerar risk för läckage till mark och vatten. I fråga om BAT 14 råder ingen prioritering mellan de olika alternativen.

I detta sammanhang ska även pekas på att BAT 14 alternativ b) ”Täcka fastgödselstackar” är ett billigare alternativ till betongsilos för att ändå möjliggöra fältlagring. (Se BREF-dokumentet, rubrik Driving force for implementation, sid 536, This technique is a less expensive alternative to silos, to enable on-field storage to protect ground or surface water from nutrient run-off or leaching.) Mekanismerna kring ammoniakavgång från kycklinggödsel är komplexa och behöver studeras i relation till dagens storskaliga verksamheter i vårt svenska, svala klimat. Det finns en klar risk att det för att det för närvarande är alltför generaliserade föreställningar i omlopp, som fortsätter att leda till standardmässiga villkorsskrivningar, utan att bli föremål för en sund omprövning gällande nyttan. Det har under en lång tid gått till precis så som länsstyrelsen beskriver, att villkoren kring tak/täckning har kommit att bli standard i tillståndsbeslut gällande slaktkyckling utan att den lagstadgade avvägningen mellan kostnad och nytta blivit ordentligt utförd.

Villkor 5 och 6

Bolaget opponerar sig inte mot kravet på att ha kännedom om ”vad avfallet innehåller” och inte heller mot kravet på att ”göra en rimlig bedömning av vilket behov som finns i jordbruksmarken av de aktuella ämnena”. Däremot motsätter sig bolaget att denna utvärdering byråkratiseras och görs krångligare än vad som behövs. Rimlighetsbedömningen avseende spridning av tvätt- och spolvatten är redan gjord. Kännedom finns om att tvätt- och spolvattnet har så pass litet växtnäringsinnehåll att det inte är relevant att lägga in i några gödslingsberäkningar. När det gäller avfallslagstiftningens krav på ”positiva effekter på jordbruket” så kan man nöja sig med att konstatera att vatten är bra för jordbruket. Krångligare än så behöver det inte göras.

Inte heller medför askan en tillförsel av växtnäringsämnen (och tungmetaller) i sådan omfattning att det, satt i relation till en växtodling på över 600 hektar åker, finns skäl till att göra en särskild planering och journalföring spridningen av askan. Det är helt olika storheter på växtnäringsinnehållet i askan och grödornas behov av

växtnäring. Spridning av aska på åkermark återför en liten, men i sammanhanget marginell mängd växtnäring av fosfor och kalium.

I verksamheten produceras ströbäddsgödsel – alltså en fast och torr gödsel. Gödseln samlas i stallet under hela uppfödningstiden. Efter varje uppfödningssomgång, som omfattar ca 30 dagar, sker rengöring av stallen enligt en standardiserad procedur:

1. Gödseln tas ut ur stallen maskinellt (med lastare) och läggs på gödselplattan. I detta arbete ingår även att man arbetar manuellt med kvastar och skyfflar så att verkligen all gödsel samlas upp och körs ut från stallet. Stallen blir därmed rensade från allt löst material. Gödseln kommer senare att spridas i fält med hjälp av en gödselspridare som är byggd för att hantera fast och torr gödsel.
2. När allt löst material (gödsel och foderrester) sopats bort från stallen vidtar tvätt. Alla ytor i stallen (tak, ventilationsaggregat, väggar, foderutrustning och golv) tvättas noga med högtryckstvätt. Tvättvattnet samlas upp och leds till separata tvättvatten-brunnar. Tvättvattnet sugs upp från brunnarna och sprids i fält vid ett par separata tillfällen per år.
3. Aska lagras avskilt från gödseln. Detta är viktigt eftersom det finns en viss brandrisk kopplat till hantering av aska. Askan, som är ett torrt material, kan antingen spridas på åkermark eller till skogsmark. Vid spridning på åkermark så blandas askan med gödsel direkt i gödselspridaren, enligt modellen ” några skopor gödsel + en skopa aska”.

Skrivningen i villkor 5 handlar om att spridning av de näringsämnen som finns i gödsel, tvättvatten och aska (dvs. ämnena kväve, fosfor och kalium), ska grundas på markkartering och på grödans behov för växtsäsongen. Villkoret blandar ihop storleksordningarna. Gödsling av en gröda planeras på följande sätt. För fosfor och kalium handlar det om att man, med utgångspunkt från markkarteringen, planerar tillförseln så att den långsiktigt, över en period av flera år, ligger på rätt nivå. Det är mer sällan relevant att prata i termer av att tillföra fosfor och kalium på ”årsbasis utifrån grödans behov”. Det är bara om man har låga markvärden och därmed ett stort behov av fosfor och kalium som man behöver tänka i termer av ”grödans

behov för säsongen”. Så är det inte i detta fall. För kväve är det däremot riktigt att tillförseln ska regleras utifrån grödans behov för växtsäsongen. Dock har inte markkarteringen någon uppgift i relation till planeringen av kvävegödslingen. När det gäller kväve är det istället årsmånen och valet av gröda som planeringen tar sin utgångspunkt i. Markkarteringen omfattar av naturliga skäl inte kväve eftersom kväve inte lagras i marken på det sätt som fosfor och kalium gör.

Det är helt olika storleksordningar på växtnäringsinnehållet i tvättvatten och den mängd näring som grödorna har behov av. Erfarenhetsmässigt blir det några få kubikmeter (mindre än 10 m³) fast material som sköljs bort med tvättvattnet och samlas i tvättvattenbrunnarna under ett års produktionstid. Denna mängd fast material (bestående av gödsel och damm) sprids alltså ut i fält i en mycket utspädd form eftersom näringsinnehållet i det fasta materialet är uppblandat i ett par hundra kubikmeter tvättvatten. Jämför detta med att mängden gödsel som produceras i stallen och sprids i fält beräknas till cirka 3 700 m³ per år. Med dessa proportioner i åtanke torde det vara uppenbart att det inte finns anledning att göra en separat gödslingsplanering eller journalföring kring spridningen av tvättvatten. Det går inte att se någon gödslings effekt på de grödor som fått tvättvatten på sig jämfört med grödor som inte tagit emot tvättvatten.

Växtnäringsinnehållet i aska består i huvudsak av fosfor och kalium. Ur miljöskyddssynpunkt är det bara fosfor som är av intresse då kaliumgödsling inte ger någon miljöpåverkan. Analogt med hanteringen av tvättvatten så är det helt olika storleksordningar på växtnäringsinnehållet i askan från biobränslepannan och den mängd växtnäring som grödorna har behov av.

Med utgångspunkt från resultatet av markkarteringen ska fosfor gödslas enligt ersättningsprincipen. Det innebär att gödslingen ska vara på en nivå som gör att markens innehåll av fosfor i det långa loppet varken ökar eller minskar. Gårdens växtodling omfattar idag cirka 600 hektar åker och det betyder att det årligen behöver tillföras cirka 13 200 kg fosfor till grödorna. I medeltal kan man räkna med att skörden bortför cirka 22 kg fosfor per hektar och år. Den mängd

fosfor som en årsproduktion av aska beräknas innehålla i storleksordningen 400 kg, vilket motsvarar cirka 3 % av grödornas totala behov. Att göra en separat journalföring över spridningen av askan kan med hänsyn till ovanstående inte vara en särskilt meningsfull verksamhet. Detta särskilt som askan sprids i ”utspädd” form ihop med stallgödseln över en stor areal.

Länsstyrelsen har uppfattningen att spridning av tvättvatten och aska till åkermark ska ses som ett återvinningsförfarande av avfall och att detta förutsätter att det finns en kännedom om vad ”avfallet” innehåller. Bolaget motsätter sig inte denna tolkning. Däremot finner bolaget inte att återföringen av växtnäring via tvättvatten och aska är av en sådan storleksordning att ett villkor om planering och journalföring av detta är befogat. Spridning av tvättvatten och aska på åkermark återför en liten och i sammanhanget marginell mängd växtnäring. Men det är ändå riktigt att återföra växtnäringen till åkermarken. Växtnäring och vatten har positiva effekter på jordbruket.

När det gäller Jordbruksverkets rekommendation om att anpassa givan av aska efter dess näringsinnehåll och grödans behov och att inte förrådsgödsla med fosfor så är det just detta man åstadkommer genom att blanda upp askan med stallgödseln inför spridningen. Genom att det blandas in en mindre andel aska i en större kvantitet gödsel så undviks att det blir en hög koncentration av aska på någon del av åkermarken. Detta är ett enkelt och praktiskt sätt att anpassa givan till grödans (långsiktiga) behov av fosfor och att undvika förrådsgödsling med fosfor via asktillförseln.

Med hänvisning till ovanstående redogörelser för växtnäringsinnehållet i tvättvatten respektive aska innehas god kunskap om ”avfallets” innehåll. Det är på bas av denna kunskap som bolaget inte anser att det är relevant att nämna tvättvatten och aska i samband med det i övrigt relevanta kravet på planering och journalföring av gödsling med stallgödsel. Bolaget vidhåller därför att orden ”inklusive spol- och tvättvatten samt aska” ska tas bort från skrivningen i villkor 5 och 6.

DOMSKÄL

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I bedömningen av om skyddsåtgärder ska vidtas ska myndigheten beakta huruvida åtgärden är skälig eller inte enligt 2 kap. 7 § miljöbalken, s.k. rimlighetsavvägning.

Klagandes ansökta anläggning utgör en s.k. industriutsläppsverksamhet enligt 1 kap. 2 § industriutsläppsförordningen (2013:250), IUF. Av 1 kap. 13 § IUF följer att slutsatser om bästa tillgängliga teknik ska användas som referens vid tillståndsprövning.

För intensiv uppfödning av fjäderfå har EU tagit fram och den 21 februari 2017 offentliggjort BREF-dokument med BAT-slutsatser för sådan verksamhet och dessa har ingått i underlaget för miljöprövningsdelegationens bedömningar i ärendet. Mark- och miljödomstolen vill dock påtala att de åtgärder eller slutsatser som framgår där utgör endast miniminivå och referens vid kravställande enligt miljöbalken.

Villkor 3

Bolaget gör bl.a. gällande att de åtgärder som villkorats inte är de mest effektiva för att minimera avgång av ammoniak samt att det inte har gjorts en tillräcklig skälighetsavvägning mellan nyttan av och kostanden för åtgärderna.

De utsläpp som kan härröra från lagring av gödsel är dels utsläpp till vatten av näringsämnen, företrädesvis kväve och fosfor, dels utsläpp till luft, företrädesvis

ammoniak och lukt. Utsläpp av ammoniak kan i sin tur leda till ökad övergödning samt försurning genom deposition på omkringliggande mark och vattendrag.

Mark- och miljödomstolen bedömer utifrån vad bolaget har anfört och vad som i övrigt framgår i handlingarna att de krav som miljöprövningsdelegationen har ställt får anses rimliga för att begränsa utsläpp av näringsämnen till luft och vatten. Om gödsel lagras utan sådan täckning som föreskrivits och därmed öppet för väder och vind så ökar avgången av inte minst ammoniak. Domstolen bedömer att en eventuell skorpa som kan bildas på gödseln inte utgör ett tillräckligt skydd för att förhindra ammoniakavgång från fastgödseln. Detta bl.a. med beaktande av att sprickor kan uppstå i skorpan vid omväxlande varmt (kraftigt solljus) och kallt väder, vid uppfuktning av nederbörd och vid omrörning om omlastning av gödsel. Åtgärderna får trots angivna kostnader enligt mark- och miljödomstolen anses som skäligen. Det bolaget har anfört medför ingen annan bedömning. Skäl att ändra villkor 3 finns därför inte och överklagandet ska avslås i denna del.

Villkor 5 och 6

Det spol- och tvättvatten och den aska som uppstår inom verksamheten utgör per definition enligt 15 kap. 1 § miljöbalken ett avfall och ett omhändertagande genom spridning på åkermark är, som länsstyrelsen har påtalat, tillåtet endast om spridningen har positiva effekter på jordbruket eller ekologin. Mark- och miljödomstolen anser att kraven i villkor 5 och 6 är rimliga för att säkerställa att en sådan effekt uppnås. Det bolaget har anfört medför ingen annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås även avseende villkor 5 och 6.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 26 juni 2019.

Anna Karlsson

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anna Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell samt de särskilda ledamöterna Johan Uhr och Curt Henricson. Föredragande har varit notarien Viktor Lundberg.

**LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND**

Miljöprövningsdelegationen

Beslut
2018-10-10

sid 1 (14)
551-13255-16
0583-90-009

Aktbilaga 16
VÄXJÖ TINGSKRÄTT

Hättorps Gård AB
Hättorp
590 34 Tjällmo

INKOM: 2018-11-23
MÅLNR: M 5626-18
AKTBIL: 2

Tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) till verksamhet med djurhållning på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun (verksamhetskod 1.10-i)

Beslut

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen meddelar Hättorps Gård AB (organisationsnummer 556438-9996) tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) till uppfödning av slaktkyckling på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun. Tillståndet medger djurhållning med högst 375 000 platser för slaktkycklingar.

Miljöprövningsdelegationen godkänner enligt 6 kap. miljöbalken den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet.

Villkor

För tillståndet gäller följande villkor:

Allmänt

1. Om inte annat föreskrivs i villkoren nedan, ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden har angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt i ärendet angivit eller åtagit sig.

Lagring av gödsel

2. Hantering av gödselmedel ska ske på sådant sätt att läckage och spill samt olägenheter för närboende förebyggs och begränsas.
3. För att begränsa avgången av ammoniak ska lagring av gödsel ske på tät platta med sidoskydd och under tak eller annan likvärdig tät täckning, som förhindrar uppfuktning och minskar vindpåverkan. På lagringsplatser som idag inte är försedda med tak ska lagring ske under tät täckning senast från och med två år efter det att tillståndet tagits i anspråk.
4. Stallgödsel och andra organiska gödselmedel (>25% ts-halt) får under perioden 1 mars – 31 oktober tillfälligtvis lagras i stuka under maximalt två veckor på det fält där spridning senare ska ske. Stukan ska läggas på en torr och jämn plats med liten risk för urlakning av gödseln. Avståndet till bostadshus, vattendrag, dike och vattentäkt ska vara minst 150 meter. Lagringsplatsen ska flyttas inom fältet vid återkommande

lagring på samma fält. Tillsynsmyndigheten får medge längre tid för stukalagring om det finns särskilda skäl.

Spridning av gödsel

5. Spridning av gödselmedel inklusive spol- och tvättvatten samt aska ska grundas på markkartering och anpassas till grödans behov för växtsäsongen. Markkartering av spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnäringsbalans avseende kväve och fosfor ska upprättas för verksamheten minst vart tredje år.
6. En gödslingsplan ska upprättas årligen för spridning av gödselmedel. Den utförda spridningen av gödselmedel inklusive spol- och tvättvatten samt aska ska dokumenteras avseende uppgifter om datum, skifte, typ av gödselmedel, tillförd mängd och gröda.
7. Spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel ska ske under så få och koncentrerade perioder som möjligt. Spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel får inte ske under lördagar, söndagar, helgafnar och helgdagar. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från förbudet om det finns särskilda skäl.
8. Spridning av gödselmedel och bekämpningsmedel får inte ske närmare vattentäkt än 50 meter.
9. Längs vattendrag, vattenförande diken och öppna vattenytor ska det finnas ständigt bevuxna skyddszoner. Zonens bredd ska anpassas efter risken för vindavdrift och ytavrinning från fältet, men bredden får inte vara mindre än 5,5 meter. Skyddszonerna får brytas för insådd högst en gång vart femte år. Skyddszonerna ska vara ogödslade och får inte besprutas med kemiska bekämpningsmedel.
10. Stallgödsel och andra organiska gödselmedel ska myllas eller brukas ned snarast möjligt och senast inom 12 timmar från spridningstillfället såvida inte spridning sker i växande gröda där myllning/nedbrukning inte är möjlig.
11. Skriftliga avtal ska upprättas för hantering av stallgödsel som inte ska spridas på mark som verksamhetsutövaren äger eller arrenderar (egen spridningsareal).

Den egna spridningsarealen samt den spridningsareal som de skriftliga avtalen omfattar ska som minst motsvara det totala behovet av spridningsareal för den mängd stallgödsel som djurhållningen ger upphov till. Vid avtal om annan användning av stallgödseln, såsom biogasproduktion, får spridningsarealen minskas i motsvarande omfattning.

12. Innan förändring av hanteringen av gödselmedel, spolvatten, tvättvatten eller aska sker ska information lämnas till tillsynsmyndigheten.

Utsläpp till luft

13. Djurstallarna ska skötas på sådant sätt att avgången av ammoniak förebyggs och begränsas.

Kemikalie- och avfallsfrågor

14. Avspolning av maskiner, som används i växtodlingen, ska ske på sådant sätt att olägenheter för miljön förebyggs och begränsas.

15. Tvättvatten, som uppkommer vid rengöring av stallbyggnader, ska avledas till tät behållare. Avspolning av utrustning och maskiner, som används i eller vid rengöring av stallbyggnaderna, ska ske på tät yta och uppkommet spolvatten ska avledas till tät behållare.

Det uppsamlade vattnet får inte spridas på vattenmättad, översvämmad, snötäckt eller frusen mark samt inte spridas närmare vattentäkt än 50 meter.

16. Hantering av aska ska ske på sådant sätt att olägenheter för miljön förebyggs och begränsas. Aska får då spridas på åkermark som verksamhetsutövaren brukar.
17. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras nederbördsskyddat och vid behov ska förvaringsplatsen vara försedd med påkörningsskydd. Förvaringen ska ske så att det inte föreligger någon risk att sinsemellan reaktiva föreningar kan komma samman. Kemiska produkter och farligt avfall innehållande flyktiga organiska föreningar ska förvaras i väl tillslutna behållare så att avdunstningen minimeras.

Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska förvaras inom invallat område som är beständigt mot det som förvaras där. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym.

Buller

18. Ljudnivån från den samlade verksamheten får inte överskrida följande värden vid bostäder.

	Klockslag	Ekvivalent ljudnivå	Momentan ljudnivå
Vardagar	07–18	50 dBA	
Lör-, sön- och helgdagar	07–18	45 dBA	
Kvällar	18–22	45 dBA	
Nattetid	22–07	40 dBA	55 dBA

Buller ska kontrolleras genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra att värdena riskerar att överskridas eller när tillsynsmyndigheten bedömer att det behövs.

Övrigt

19. Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid dessförinnan anmälas till tillsynsmyndigheten. Kemiska produkter och farligt avfall ska omhändertas. Verksamhetsutövaren ska vidare utreda om verksamheten har givit upphov till föroreningar och i sådant fall också ansvara för att avhjälpandeåtgärder vidtas.
20. Kontroll av utsläppens påverkan på recipienten ska ske. Förslag till recipientkontrollprogram ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast inom tre månader från det att tillståndet har tagits i anspråk. Ett alternativ till eget

kontrollprogram är att medverka i den samordnade recipientkontroll som bedrivs i länet.

Igångsättningstid

Den med tillståndet avsedda verksamheten ska ha satts igång senast den 31 december 2023 annars förfaller tillståndet i de delar som då inte tagits i anspråk. Verksamhetsutövaren ska meddela tillsynsmyndigheten när verksamheten sätts igång.

Tidigare tillstånd

När detta tillstånd tas i anspråk upphör Miljöprövningsdelegationens beslut daterat 2010-09-15 (dnr 551-31135-09) att gälla. Verksamhetsutövaren ska meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen beslutar med stöd av 49 § delgivningslagen (2010:1932) att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse på sätt som anges i bilaga 1.

Redogörelse för ärendet

Tidigare beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen har genom beslut den 15 september 2010 meddelat tillstånd enligt miljöbalken till djurhållning på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun.

Samråd

Samråd med Länsstyrelsen och Motala kommun genomfördes den 5 november 2015. Samråd med de enskilda som har antagits vara särskilt berörda av verksamheten har skett genom skriftlig information. Länsstyrelsen har genom beslut den 23 februari 2016 meddelat att verksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Ansökan, med miljökonsekvensbeskrivning, har kungjorts i Motala & Vadstena Tidning samt Östgöta Correspondenten. Handlingarna har hållits tillgängliga för allmänheten i enlighet med bestämmelserna i miljöbalken.

Miljöprövningsdelegationen har genomfört remissförfarande med Länsstyrelsen Östergötland och Plan- och miljönämnden i Motala kommun.

Sökanden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på de remissvar som inkommit och vad som i övrigt har tillförts ärendet.

Ansökan med yrkanden

Hättorps Gård AB ansöker om tillstånd för befintlig och utökad verksamhet med uppfödning av slaktkyckling på fastigheterna Hättorp 1:4 och 1:11 i Motala kommun. Ansökan omfattar 375 000 platser för slaktkycklingar.

Sökanden har även föreslagit villkor för verksamheten.

Sökandens beskrivning av ärendet

Av ansökningshandlingarna och av vad sökanden i övrigt har angett framgår bland annat följande:

Lokalisering

Hättorps Gård ligger strax väster om väg 211, ca 4 km söder om Tjällmo. Företaget bedriver redan idag lantbruksverksamhet och verksamhet med uppfödning av slaktkyckling på fastigheten Hättorp 1:11. Marken där det nya stallet kommer att byggas hör idag till Hättorp 1:4.

Produktion

Vid Hättorp finns idag ett djurstall på totalt 9 000 m². Nu planeras för ytterligare 6 000 m². Den tillkommande stallytan kommer troligtvis att byggas i två etapper. Varje år föds cirka 7-8 omgångar med slaktkycklingar upp. Slaktkycklingarna kommer att födas upp till varierande slaktvikter, beroende på vad som efterfrågas av marknaden. Djurskyddsregler tillåter maximalt 25 djur per m². Ansökan om tillstånd omfattar därför 375 000 platser. Hättorps Gård AB bedriver även verksamhet med växtodling omfattande ca 540 ha åkermark.

Gödselhantering

Gödseln hanteras som ströbäddsgödsel. Produktionen beräknas ge upphov till 3 677 m³ gödsel per år. För att ha kapacitet att lagra tio månaders gödselproduktion krävs en lagringskapacitet på 3 064 m³. Utgödsling sker maskinellt efter varje avslutad produktionsomgång. Gödseln lagras på gödselplatta. De stallgödselmängder som tillkommer när verksamheten ökar kommer att användas i företagets växtodling, men kan även säljas till andra växtodlingsföretag. Djupströgödsel kan under sommarhalvåret lagras i stuka. En lagringstid för stukalagring på upp till tre månader yrkas.

Utsläpp till vatten

Jordbruksmarken kring Hättorp avvattnas mot Hättorpsån. Verksamhetsområdet berör också grundvattenförekomsten SE650856-147239. Växtnäringssituationen i Hättorpsån och efterföljande vatten kommer egentligen inte alls att påverkas av den kommande ökningen av verksamheten. Gödseln kommer efter utgödsling att lagras på tät platta utan avrinningsmöjligheter. Om gödseln sedan används på ett förnuftigt sätt i växtodlingen medför verksamheten låg risk för att bidra till övergödning. Genom att anpassa gödselmängderna efter grödans behov av växtnäring och utföra spridningen vid rätt tid på året minimeras riskerna. Samma resonemang gäller även grundvattenförekomsten.

Åkermarken som företaget brukar ligger delvis inom nitratkänsligt område. Gödselhantering inom nitratkänsligt område regleras i Statens jordbruksverks föreskrift 2004:62. Genom arrende brukar Hättorps Gård AB även mark som ligger inom Ljungs vattenskyddsområde. Stallgödsel används enligt reglerna för vattenskyddsområdet. För användning av kemiska bekämpningsmedel ansöker företaget om särskilt tillstånd för användning inom vattenskyddsområdet.

Utsläpp till luft

Lokalt punktutsläpp av ammoniak sker via ventilationsluften. Ventilationsluften släpps ut från ett antal trummor som sitter i stallbyggnadernas tak. Utsläppen av ammoniak beräknas bli ca 26 ton per år efter att verksamheten har byggts ut.

Erfarenheten från den befintliga anläggningen är att verksamheten med slaktkyckling inte medför några frekventa luktproblem för omgivningen som kan relateras till den dagliga driften. Gödseln från anläggningen kommer att lagras vid djurstallen. I normalfallet kommer det inte att lukta från den pågående lagringen. Lukt kommer däremot att kunna kännas i samband med utgödsling och spridning i fält. Lukt i samband med spridningen kan inte undvikas, men störningen är relativt kortvarig. Hur länge man känner av lukt efter spridningen är dock mycket väderberoende. Gödselhanteringen, med tillhörande luktstörningar, beräknas ske under koncentrerade perioder vid ett par tidpunkter på året.

För att hålla utsläppen av ammoniak från stallen på en låg nivå är det viktigt att hålla ströbäddarna torra. Möjligheten att med tillsatsvärme hålla ett bra klimat i stallen bidrar till att hålla bäddarna torra. Vid spridning av gödseln på bar jord myllas den ned strax efter spridning vilket håller kväveförlusterna på en låg nivå.

Kemiska produkter och avfall

Inom verksamheten med uppfödning av slaktkyckling används kemikalier vid desinfektion av stallen efter att de har tvättats. Ibland kalkas även stallbyggnaden. På så sätt erhålls en god sanering av sjukdomsalstrande organismer.

Inom växtodlingen hanteras kemikalier i form av oljor och växtskyddsmedel. Val av preparat och dosering anpassas efter de rådande behoven. I verksamheten används bekämpningsmedel som är godkända av kemikalieinspektionen. Bekämpningsmedel lagras i separat utrymme i gårdsverkstaden. Påfyllning av preparat inför sprutning sker på hårdjord platta med uppsamling. Rengöring av sprutan görs i fält.

I verksamheten hanteras inte några ämnen som finns upptagna på kandidatlistan inom Reach.

Inom verksamheten används smörjolja och diesel. Två dieseltankar finns, en inomhus och en invallad utomhus. Överflynnadsskydd finns. Smörjolja förvaras på fat i verkstaden.

Buller

Enligt tidigare erfarenhet från kycklingstallen vid Hättorp så alstrar inte verksamheten något buller som är störande för omgivningen. Ventilationssystemet har en låg ljudnivå. Påtagliga ljudkällor är i samband med utgödsling och leverans av gödsel samt i samband med leverans av kycklingar, slaktdjur och foder. Verksamheten ligger lite avsides och den ljudbelastning som verksamheten bidrar med till omgivningen sker under korta och koncentrerade perioder. Några klagomål på buller har inte mottagits i den befintliga verksamheten. Verksamheten bedöms leva upp till Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller.

Transporter

De flesta transporter sker på vardagar och under dagtid. Leveranser av foder, djur etc. går från väg 636 via enskild väg upp till gården. De transporter som hör ihop med verksamheten bedöms inte utgöra någon oacceptabel störning för omgivningen. Transporterna av gödsel kommer att påverka närområdet under tiden som de sker, men då transporterna sker under koncentrerade perioder blir påverkan på omgivningen begränsad.

Energianvändning

Idag förbrukar verksamheten med uppfödning av slaktkyckling elström i en omfattning av ca 140 000 kWh per år. Efter en utbyggnad av ett nytt stall beräknas elbehovet öka i proportion med ökningen av verksamheten. Elförbrukningen är främst kopplad till driften av ventilationen, utfodringsystemet och belysningen i stallen. Stallens värms upp med två

fastbränslepannor som eldas med halm och ved. Ventilationssystemet i stallarna är ett energieffektivt system med frekvensstyrda motorer, med automatisk steglös reglering som reglerar sig efter temperatur och luftfuktighet.

Avfall

Verksamheten genererar tämligen lite avfall. De vanligaste typerna av avfall som uppstår i verksamheten är plastavfall och metallskrot. Plastavfallet består till största delen av utsädesäckar och tom dunkar. Metallskrot är främst slitdelar och uttjänta maskiner. Detta avfall lämnas till material- och energiåtervinning. Verksamheten ger också upphov till farligt avfall i form av ljuskällor från djurstallen samt oljor, oljefilter och batterier från maskiner som används i verksamheten. Detta avfall lämnas till mottagare.

Döda kycklingar förvaras i frysbox i väntan på att eldas i fastbränslepanna på gården. Tillstånd från Jordbruksverket finns för detta.

Askan som blir efter förbränningen av ved och halm kommer att blandas med gödsel och spridas på åkermark. På så sätt återförs näringsämnen och spårämnen till marken.

Tvättvatten från rengöring av stallarna och maskiner som används i samband med utgödsling samlas upp i behållare och sprids på åkermark.

Recipientkontroll

Företaget är medlem i Motala Ströms Vattenvårdsförbund.

Alternativ lokalisering

Någon alternativ placering av den nya stallbyggnaden som känns lika självklar bedöms inte finnas i dagsläget. Huvudalternativet med en ny byggnad bredvid befintliga stall är den placering som ter sig mest naturlig och bedöms inte medföra några negativa aspekter.

Nollalternativ

Nollalternativet kan inte bedömas medföra några väsentliga fördelar avseende lokalpåverkan på den yttre miljön. De generella regleringar som finns avseende gödselhantering, spridningsareal, etc. för verksamheter med djurhållning i regionen innebär att risken för oacceptabel miljöpåverkan är liten.

Yttranden

I inkomna yttranden i ärendet har sammanfattningsvis följande anförts med anledning av Hättorps Gård AB:s ansökan.

Länsstyrelsen Östergötland anser att sökanden inte kan anses ha styrkt att de lagringsutrymmen för gödsel som planeras är tillräckliga för att klara kravet om minst tio månaders lagringskapacitet. Sökanden har heller inte klargjort vilket behov av spridningsareal som faktiskt föreligger. Länsstyrelsen anser att båda dessa frågor är centrala vid tillståndsprovning av verksamheter med djurhållning.

Länsstyrelsen anser att det vid tillståndsprovningen ska säkerställas att tillräcklig lagringskapacitet kommer att finnas tillgänglig och att utformningen och placeringen av denna uppfyller de krav som kan ställas gällande val av bästa tillgängliga teknik och val av plats.

Om ovanstående uppgifter inte redovisas anser Länsstyrelsen att ansökan ska avvisas. Om Miljöprövningsdelegationen finner att tillstånd kan medges trots bristerna anser Länsstyrelsen

att tillståndet ska förenas med villkor kring hur dessa frågor ska hanteras. Villkor bör då föreskrivas om att lagringskapacitet ska anläggas i en omfattning som minst motsvarar Statens jordbruksverks föreskrifter, och att lagringsplatserna ska vara försedda med tak eller annan tät täckning. Villkor bör då även föreskrivas om att djurhållningen ska anpassas till tillgänglig spridningsareal.

Plan- och miljönämnden i Motala kommun anser att ansökan behöver kompletteras. I ansökan förekommer olika siffror gällande behovet av spridningsareal. En stallbalans har gjorts som baseras på gårdens förutsättningar. Enligt denna är behovet av spridningsareal 859 ha. I ansökan anges dock att det totala behovet av spridningsareal endast uppgår till 686 ha. Nämnden saknar en utförlig redovisning som visar hur man kan frångå en stallbalans som gjorts för den egna verksamheten.

Vidare anser nämnden att beskrivningen av hur verksamheten förhåller sig till fastställda BAT-slutsatser är bristfällig, att det saknas uppgifter om resultatet av tidigare genomförd energikartläggning och att det saknas uppgifter om huruvida de fastbränslepannor som finns på anläggningen omfattas av någon verksamhetskod.

Sökandens bemötande

Hättorps Gård AB har sammanfattningsvis framfört följande med anledning av inkomna yttranden i ärendet.

Behov av spridningsareal

De olika uppgifterna om behovet av spridningsareal beror på skilda ingångar och förutsättningar för beräkningarna. Behovet av 686 ha är beräknat utifrån tabellvärden (SJVFS 2004:62) och den justerade gödselmängd som redovisats i beräkningar i ansökan. Arealuppgiften i redovisad stallbalans, 859 ha, är beräknad med verkliga produktionsuppgifter som grund, men tidsperioden som stallbalansräkningen omfattar är en något längre tidsperiod än ett kalenderår, eftersom någon justering inte gjorts för de omgångar som löper över årsskiftena. I verkligheten varierar ständigt uppfödningstider, slaktvikter och tomtider i stallen, allt för att anpassa produktionen till marknadens önskemål. Slutsatsen blir att arealbehovet för kycklingödseln, både enligt stallbalansberäkningen och enligt den justerade tabellvärdesberäkningen, kan beräknas till knappt 100 ha per uppfödningssomgång.

Kommentarer till BAT-slutsatserna

Risakanalyser, planer av olika slag, protokoll för service och underhåll och ytterligare annan dokumentation för verksamheten finns tillgänglig på anläggningen och är tillgänglig för tillsynsmyndigheten. Det finns ingen anledning till dubbelredovisning i form av att detta material även skulle ingå i kommentarerna till BAT-slutsatserna.

Angående energikartläggning

Syftet med en energikartläggning är att definiera energikällor, energiåtgång och möjlighet till energibesparande åtgärder. Anläggningen vid Hättorp är en verksamhet som har energibehov för relativt få saker. Det är i stort uppvärmning, ventilation, belysning samt distribution av vatten och foder. Alla dessa installationer är nya och har så bra energieffektivitet som det går att få i dagsläget. Regelbunden service genomförs på anläggningens alla delar. Vid nya investeringar är det självklart att energieffektivitet är en väsentlig faktor vid valet av teknik.

Verksamhetskod för fastbränslepannorna

Eftersom pannornas sammanlagda effekt överstiger 500 kW omfattas de av verksamhetskod 40.60 enligt miljöprövningsförordningen.

Gödselmängder och lagringskapacitet

Det är svårt att veta exakt hur mycket gödsel det kommer bli av planerad verksamhet, men schablonvärden är inte heller några exakta mängder. Uppgiften från Svensk Fågel om att den planerade verksamheten skulle ge ca 200 ton/400 m³ gödsel per omgång bygger på erfarenheter från svensk uppfödning av slaktkyckling och utgör, såvitt sökanden kan förstå, den bästa källan till information om det är en god bild av verkligheten som eftersöks.

Med ovan angivna mängd gödsel per omgång, 8 uppfödningsomgångar per år och 10 månaders lagringskapacitet, skulle det innebära ett lagringsbehov på 2 700 m³. Därtill kommer lagringsbehov för äggskalen. Den första redovisade gödselmängden skulle kräva ett lagringsbehov på ca 3 100 m³, inklusive lager för äggskalen.

Förutom det gödsellager som finns vid Hättorp idag kommer ytterligare lagringskapacitet att byggas, minst vad som kommer att behövas för att klara kravet på 10 månaders lagringskapacitet efter utökning av verksamheten. Det är tidigare redovisat på inlämnad karta.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Miljökonsekvensbeskrivning

Ansökan inkom före den 1 januari 2018 när 6 kap. miljöbalken om miljöbedömningar trädde i kraft. Enligt övergångsbestämmelserna till 6 kap. miljöbalken gäller äldre föreskrifter fortfarande för handläggning och prövning av ärenden där ansökan inkommit före ikraftträdandet.

Sökanden har fullgjort de i 6 kap. miljöbalken angivna skyldigheterna att genomföra samråd och att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den av sökanden ingivna miljökonsekvensbeskrivningen är av sådan beskaffenhet att den kan godkännas.

Statusrapport

Verksamheten är enligt 1 kap. 2 § industriutsläppsförordningen (2013:250) en industriutsläppsverksamhet. Därmed krävs att ansökan ska innehålla en statusrapport, som beskriver nuläget avseende föroreningar i mark och grundvatten. Miljöprövningsdelegationen gör ingen annan bedömning än sökanden avseende risken för föroreningsskada och behovet av en statusrapport. Utredningen har visat att risken är liten för att den beskrivna industriutsläppsverksamheten medför föroreningsskada och därmed behöver inte en statusrapport upprättas.

Tillåtlighet

Industriutsläppsverksamhet

Av 1 kap. 13 § industriutsläppsförordningen följer att slutsatser om bästa tillgängliga teknik (Best Available Technique) ska användas som referens vid tillståndsprövning. Av det följer att de utsläppsvärden och beskrivningar av andra försiktighetsmått som finns i de slutsatser om bästa tillgängliga teknik som anges i 2 kap. industriutsläppsförordningen ska användas.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten, om den bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut och om de åtgärder som redovisas i ansökan vidtas, kommer att bedrivs i huvudsak i enlighet med bästa tillgängliga teknik.

Miljöbalkens mål och hänsynsregler m.m.

Om verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut och om de åtgärder som redovisas i övrigt i ansökan vidtas, bedömer Miljöprövningsdelegationen att den sökta verksamheten inte strider mot miljöbalkens mål.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att sökanden i tillräcklig omfattning har visat att de förpliktelser som följer av 2 kap. 1 § miljöbalken kommer att iakttas i den sökta verksamheten.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser samt med den för området gällande översiktsplanen. Den valda lokaliseringen kan därmed godtas.

Miljö kvalitetsnormer

Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten inte medför att någon av de gällande miljö kvalitetsnormerna enligt luftkvalitetsförordningen (2010:477) eller förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten överskrids.

Jordbruksmarken kring Hättorp avvattnas mot Hättorpsån som i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) har beteckningen SE650847-146550. Hättorpsån bedöms ha otillfredsställande ekologisk status och den kemiska statusen har klassificerats som *uppnår ej god*. Verksamheten berör även grundvattenförekomsten SE650856-147239. Såväl den kemiska som den kvantitativa statusen för grundvattenförekomsten bedöms som god.

Den påverkan som verksamheten kan väntas ha på berörda vattenförekomster är främst genom utsläpp av näringsämnen. För Hättorpsån bedöms inte övergödning till följd av belastning av näringsämnen utgöra ett problem. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det finns förutsättningar för att verksamheten kan bedrivs så att uppnåendet av god status i aktuella vattenförekomster inte försvåras. Vidare bedömer Miljöprövningsdelegationen att om verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut, och om de åtgärder som redovisas i övrigt i ansökan vidtas, kommer verksamheten inte på ett betydande sätt bidra till att de nu gällande miljö kvalitetsnormerna enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön inte följs.

Sammanfattande bedömning

Om verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut och om de åtgärder som redovisas i övrigt i ansökan vidtas, bedömer Miljöprövningsdelegationen att det inte föreligger hinder mot att bevilja sökt tillstånd.

Villkor m.m.

Lagring av gödsel

Miljöprövningsdelegationen bedömer att den lagringskapacitet för gödsel som sökanden beräknat inte på ett betryggande sätt visats vara tillräcklig för att klara de krav om tio månaders lagringskapacitet som ställs i förordningen (1998:915) om miljö hänsyn i jordbruket. Sökanden konstaterar själv att det är svårt att veta exakt hur mycket gödsel som kommer att produceras vid anläggningen. Sökanden framför vidare att gödselproduktionen kommer att

variera beroende på slaktvikter och antalet uppfödningssomgångar. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att det krävs gödsellager som med säkerhet klarar den största produktion som kan tänkas bli aktuell inom verksamheten. Det får anses vara ett minimikrav för verksamheten att ha en lagringskapacitet som täcker det behov som kan beräknas enligt de schabloner som redovisas i Statens jordbruksverks föreskrifter 2004:62, bilaga 7 (omtryckt SJVFS 2015:21). Enligt dessa föreskrifter beräknas en lagringskapacitet på 4 500 m³ krävas för att klara kravet på tio månaders lagringskapacitet för den aktuella verksamheten. Då kravet om tio månaders lagringskapacitet regleras i annan författning anser Miljöprövningsdelegationen att någon ytterligare reglering i detta tillstånd inte är nödvändig. Det åligger sökanden att visa att förutsättningar finns för att åstadkomma tillräcklig lagringskapacitet för verksamhetens behov. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att sökanden har föreslagit en plats för nyanläggning av lagringsutrymme och bedömer att det finns förutsättningar att anlägga tillräckligt stort lagringsutrymme där. Det åligger sedan verksamhetsutövaren att vid varje tillfälle visa att tillräcklig lagringskapacitet finns. Miljöprövningsdelegationen bedömer mot bakgrund av detta att det blir en fråga för tillsynsmyndigheten att kontrollera om den lagringskapacitet som finns tillgänglig, då verksamheten bedrivs, är tillräcklig.

Enligt informationsmaterialet Fjäderfågödsel - en värdefull resurs (Jordbruksinformation nr 13 2005, Jordbruksverket) kan ammoniakavgången från fastgödsel bli stor under lagringstiden vid optimala förutsättningar för ammoniakbildning (lagom vattenhalt och hög temperatur). Därför är det viktigt att torr fastgödsel hindras från att fuktas upp under lagringstiden. I BAT-slutsatserna för intensiv uppfödning av fjäderfå och gris anges att BAT (Best Available Technique) är, utöver att minska förhållandet mellan fastgödselstackens avgivande yta och dess volym, att lagra fast fjäderfågödsel i en lada eller att täcka fastgödselstackar.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att det är viktigt att fastgödseln hålls så torr som möjligt och att vindpåverkan förebyggs för att säkerställa att avgången av ammoniak begränsas. Mot bakgrund av detta bedömer Miljöprövningsdelegationen att det bör vara en utgångspunkt att gödsellager ska täckas. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det är skäligt att ställa krav på skyddsåtgärder i form av tät täckning av gödsellagren, varför villkor föreskrivs i denna del. Då det kan behövas tid för att ta fram en lämplig täckningsmetod för de lagringsplatser som idag inte är försedda med tak, bedömer Miljöprövningsdelegationen att det är skäligt att medge att lagringen på dessa platser ska ske under tät täckning först från och med två år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Sökanden har yrkat att tillståndet ska medge att gödsel, under sommarhalvåret, lagras i stuka i upp till tre månader. Som skäl uppges att det skulle innebära ett extra moment att behöva mellanlagra gödseln och att det momentet tar tid och belastar miljön i form av transporter. Miljöprövningsdelegationen anser att stukalagring innebär ökad risk för näringsläckage och därmed inte kan anses utgöra bästa tillgängliga teknik. Av den anledningen anser Miljöprövningsdelegationen att stukalagring endast bör ske under korta perioder i samband med spridning. Mot bakgrund av detta bedömer Miljöprövningsdelegationen att det bör föreskrivas som villkor att lagring i stuka endast får ske under perioden 1 mars – 31 oktober och då under maximalt två veckors tid. Lagringen ska ske på det fält där spridning senare ska ske.

Spridning av gödsel

Sökanden har yrkat att det i tillståndet inte ska finnas någon begränsning av när spridning av gödsel får ske. Detta för att kunna sprida vid gynnsam väderlek så att lukt och miljöstörningar minskas. Miljöprövningsdelegationen delar sökandens uppfattning att det är en fördel att

kunna utnyttja lämpliga väderförhållanden för spridningen, men bedömer samtidigt att spridning på lördagar, söndagar, helgaftnar och helgdagar bör undvikas för att minska den luktstörning som spridningen kan medföra vid dessa tider då många är lediga och vistas utomhus i större utsträckning. I tillståndet föreskrivs därför, som villkor, ett förbud mot spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel under sådana dagar. Samtidigt föreskrivs att tillsynsmyndigheten ska kunna medge undantag från villkoret om det föreligger särskilda skäl. I tillståndet föreskrivs även att gödseln ska spridas vid så få och koncentrerade perioder som möjligt, för att begränsa störningen på grund av lukt. Med denna utgångspunkt bedömer Miljöprövningsdelegationen att det endast bör vara aktuellt att utnyttja möjligheten till undantag för ett fåtal dagar och att det i planeringen av odlingen bör vara möjligt att förutse under vilka perioder detta kan vara aktuellt. Inför varje sådan period kan verksamhetsutövaren, utifrån de då aktuella förutsättningarna, bedöma och motivera behovet av undantag från villkoret. Tillsynsmyndigheten kan då, i sin bedömning av om undantag ska medges, bland annat beakta vilka spridningsarealer som då är aktuella och vilken spridningsteknik som kommer att användas. Miljöprövningsdelegationen bedömer utifrån ovanstående att det är rimligt att föreskriva att det ska krävas ett medgivande från tillsynsmyndigheten för att göra undantag från förbudet mot att sprida stallgödsel och andra organiska gödselmedel under lördagar, söndagar, helgaftnar och helgdagar.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att tillsynsmyndigheten bör få information om verksamhetsutövaren avser att förändra hanteringen av gödselmedel, spolvatten eller tvättvatten. I detta ingår även förändring av spridningsareal.

Utsläpp till luft

Ett av de svenska miljö kvalitetsmålen är "Ingen övergödning". Den sökta verksamheten påverkar miljö kvalitetsmålet genom den ammoniak som avgår från stallgödseln. Genom att använda bästa möjliga teknik kan ammoniakavgången begränsas. Temperatur och ventilationsstyrning har stor betydelse för hur mycket ammoniak som avgår. Villkor bör därför föreskrivas om att djurstallarna ska skötas på sådant sätt att avgången av ammoniak förebyggs och begränsas.

Kemikalie- och avfallsfrågor

Vatten från avspolning av utrustning som används i stallarna, samt tvättvatten från rengöring av stallar, kan innehålla beaktansvärda mängder näringsämnen. Uppsamlat spol- och tvättvatten bör även betraktas som ett avfall. Miljöprövningsdelegationen bedömer därför att det behövs försiktighetsmått för att förebygga påverkan på yt- och grundvatten. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det är motiverat att föreskriva som villkor att tvättvatten, som uppkommer vid rengöring av stallbyggnader, ska avledas till tät behållare. Vidare bedömer Miljöprövningsdelegationen att avspolning av utrustning och maskiner, som tillhör stallbyggnaderna eller som används vid rengöring av stallbyggnaderna, ska ske på tät yta och att även det spolvatten som då uppkommer ska avledas till tät behållare.

Även vid avspolning av maskiner som används i växtodlingen uppstår spolvatten som kan innehålla näringsämnen och små rester av petroleumprodukter. Miljöprövningsdelegationen bedömer att åtgärder bör vidtas för att minska verksamhetens samlade miljöpåverkan och föreskriver därför som villkor att avspolning av maskiner som används i växtodlingen ska ske på sådant sätt att olägenheter för miljön förebyggs och begränsas.

Sökanden har angivit att spol- och tvättvatten ska spridas på åkermark. Enligt avfallsförordningen (2011:927), bilaga 2, klassas ett förfarande med markspridning av avfall

som ger positiva effekter på jordbruket och ekologin som återvinning av avfall. En förutsättning för att spridningen av spol- och tvättvatten ska vara tillåtlig är därmed att den ger positiva effekter för jordbruket och ekologin. Det innebär bland annat att spridningsarealerna ska vara tillräckliga, grödan ska ha ett behov av de ämnen som finns i avfallet och att avfallet inte ska påverka markerna negativt. För att säkerställa en positiv effekt ska spridningen anpassas till grödans behov och utföras vid den tidpunkt och med sådana metoder som begränsar läckage av näringsämnen. Avfallet får inte innehålla ämnen som är skadliga för hälsa eller miljön. Ovanstående gäller även för spridning av aska på åkermark.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att det finns behov av skyddsåtgärder angående förvaring av kemikalier och farligt avfall, varför villkor föreskrivs i denna del. I övrigt regleras avfallshantering i avfallsförordningen (2011:927).

Övrigt

Bolagets verksamhet omfattas av förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll. Där ställs bland annat krav på rutiner för fortlöpande kontroll av att utrustning med mera för drift och kontroll, hålls i gott skick. För att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön bör bolaget fortlöpande och systematiskt bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt.

Upplysningar

Miljöprövningsdelegationen erinrar om att meddelat tillstånd enligt miljöbalken inte befriar verksamhetsutövaren från skyldighet att rätta sig efter vad som föreskrivs i annan författning.

Hur man överklagar

Miljöprövningsdelegationens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen i Växjö, se bilaga 1.

Miljöprövningsdelegationens beslut har fattats av Karin Fridell, ordförande, och Karin Sigvardsson, miljöskakkunnig. Länsstyrelsens föredragande har varit miljöskyddshandläggare Karl-Martin Axelsson.

Karin Fridell

Karin Sigvardsson

Bilagor

Beslut om kungörelsedelgivning och Hur man överklagar

**LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND**

Beslut
2018-10-10

sid 14 (14)
551-13255-16

Kopia till

Plan- och miljönämnden i Motala kommun
registrator@naturvardsverket.se (+missiv IUF)
Havs- och vattenmyndigheten
jordbruksverket@jordbruksverket.se (+missiv IUF)
Tillsyn Lst-E (via e-post)
Aktförvararen
Ordf
Sak
Handl

Här kan du läsa mer om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter:
www.lansstyrelsen.se/dataskydd

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.